RPW/47061/2025-1P
EZD RP MRP1PS
(BOM-IV)
Data rejestracji: 2025-06-04
Data wpływu: 2025-06-04

STOWARZYSZENIE
POLSKI INSTYTUT PRAW GŁUCHYCH
UL. A. GAJKOWICZA 5/85 , 03-562 WARSZAWA
REGON : 369501740 NIP : 5242852956 E-MAIL : biuro.spipg@wp.pl

Warszawa, dn. 4.06.2025 r.

Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej
BIURO PODAWCZE
Data wpływu: 2025 -Ub- 04 -12-
L. dz. 10[illegible]

Szanowna Pani
Agnieszka Dziemianowicz-Bąk
Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej
Biuro Ministra
ul. Nowogrodzka 1/3/5
00-513 Warszawa

Przedmiot petycji – zmiana ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych poprzez wprowadzenie obowiązkowego dofinansowania usług tłumacza języka migowego lub tłumacza-przewodnika w ramach środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON) przy ich rozdzielaniu przez powiaty.

PETYCJA

Szanowna Pani Ministra,

Na podstawie art. 2 ustawy z dnia 11 lipca 2014 roku o petycjach zwracamy się w interesie publicznym z petycją o nowelizację ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych poprzez wprowadzenie obowiązkowego dofinansowania usług tłumacza języka migowego lub tłumacza-przewodnika w ramach środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON) przy ich rozdzielaniu przez powiaty.

Niniejsza petycja dotyczy pilnej potrzeby zmiany ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.

Wnosimy o wprowadzenie modyfikacji do art. 35a u.r.z. w taki sposób, aby zadanie polegające na dofinansowaniu usług tłumacza języka migowego lub tłumacza-przewodnika (o którym mowa w art. 35a ust. 1 pkt 7 lit. f u.r.z.) stało się obligatoryjne dla powiatów przy rozdzielaniu środków pochodzących z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON).

Celem proponowanej zmiany jest wyeliminowanie możliwości pomijania tego kluczowego zadania w uchwałach rad powiatów, co zapewni osobom Głuchym i głuchoniewidomym równy i pełny dostęp do komunikacji oraz uczestnictwa w życiu społecznym.

System wsparcia osób z niepełnosprawnościami w Polsce opiera się na decentralizacji zadań, gdzie powiaty odgrywają fundamentalną rolę w realizacji działań z zakresu ochrony zdrowia oraz pomocy osobom z niepełnosprawnością. Zgodnie z art. 35a ustawy o rehabilitacji, do zadań powiatu należy szeroki zakres działań na rzecz osób niepełnosprawnych, obejmujący zarówno rehabilitację społeczną, jak i zawodową, a także przestrzeganie ich praw. Na realizację tych celów powiaty otrzymują dotacje z PFRON, zgodnie z art. 48 ust. 1 u.r.z.

Wśród enumeratywnie wymienionych zadań powiatu, ustawodawca w art. 35a ust. 1 pkt 7 lit. f u.r.z. wyraźnie wskazał na dofinansowanie usług tłumacza języka migowego lub tłumacza-przewodnika. Jest to przepis o fundamentalnym znaczeniu dla osób z niepełnosprawnością słuchu i wzroku, ponieważ dostęp do tłumacza stanowi podstawę ich komunikacji i integracji społecznej. Fakt, że ustawa o rehabilitacji została ogłoszona w tekście jednolitym w 2024 roku (Dz. U. z 2024 r. poz. 44), podkreśla aktualność i wagę tego aktu prawnego w polityce państwa wobec osób z niepełnosprawnościami. Oznacza to, że ramy prawne są na bieżąco utrzymywane i aktualizowane, co czyni obecny moment odpowiednim do wprowadzenia niezbędnych modyfikacji.

Pomimo tak wyraźnego wskazania ustawowego, obecne brzmienie art. 35a ust. 3 u.r.z. przyznaje radom powiatów swobodę w określeniu, na które z zadań wymienionych w ust. 1 przeznaczą środki PFRON. Ta dyskrecjonalność, w praktyce, prowadzi do systematycznego pomijania lub przyznawania jedynie symbolicznych kwot na dofinansowanie usług tłumacza języka migowego lub tłumacza-przewodnika. W efekcie, zamiast zapewnić osobom Głuchym i głuchoniewidomym pełny dostęp do usług komunikacyjnych, obecny system tworzy barierę, która uniemożliwia im samodzielne i pełne funkcjonowanie w społeczeństwie.

Istnieje fundamentalne napięcie między intencją ustawodawcy, który wyraźnie wymienił usługi tłumacza jako zadanie powiatu, a brakiem mechanizmu zapewniającego ich obligatoryjne finansowanie. To rozbieżność w przepisach prawnych, gdzie z jednej strony zadanie jest uznawane za istotne, a z drugiej jego realizacja pozostaje w gestii uznaniowej lokalnych samorządów, stanowi lukę, którą należy pilnie wypełnić.

Niniejsza petycja ma na celu zwrócenie uwagi na tę pilną potrzebę zmiany art. 35a u.r.z. w taki sposób, aby dofinansowanie usług tłumacza języka migowego lub tłumacza-przewodnika stało się zadaniem obligatoryjnym dla powiatów. Taka zmiana zapewni pełną realizację praw osób Głuchych i głuchoniewidomych do komunikacji, równości oraz pełnego uczestnictwa w życiu społecznym, zgodnie z konstytucyjnymi i międzynarodowymi zobowiązaniami Rzeczypospolitej Polskiej.

Uzasadnienie

Obecna praktyka pomijania lub niedostatecznego finansowania usług tłumacza języka migowego i tłumacza-przewodnika przez rady powiatów stoi w sprzeczności z fundamentalnymi zasadami prawnymi i konstytucyjnymi Rzeczypospolitej Polskiej, a także z międzynarodowymi zobowiązaniami państwa.

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej w art. 30 stanowi, że "Przyrodzona i niezbywalna godność człowieka stanowi źródło wolności i praw człowieka i obywatela. Jest ona nienaruszalna, a jej poszanowanie i ochrona jest obowiązkiem władz publicznych".

Godność człowieka nie jest jedynie abstrakcyjnym pojęciem; jest ona podstawą do samodzielnego funkcjonowania, autonomii i pełnego uczestnictwa w życiu społecznym.

Brak dostępu do usług tłumacza języka migowego lub tłumacza-przewodnika w kluczowych sferach życia, zwłaszcza w sferze prywatnej, bezpośrednio narusza godność osób Głuchych i głuchoniewidomych. Uniemożliwia im to samodzielne załatwianie spraw, podejmowanie świadomych decyzji i pełne funkcjonowanie w społeczeństwie. Gdy osoby te są zmuszone polegać na członkach rodziny lub nieformalnym wsparciu w sytuacjach wymagających precyzyjnej komunikacji (np. wizyta u lekarza, rozmowa o pracę, sprawy prawne), ich autonomia jest ograniczona, a prawo do samostanowienia naruszone. Taka sytuacja prowadzi do poczucia zależności i wykluczenia, co jest bezpośrednim uszczerbkiem na ich godności. Systemowe niedofinansowanie usług tłumaczy, w kontraście do wsparcia dla innych rodzajów niepełnosprawności, prowadzi do dysproporcji w możliwościach realizacji podstawowych praw, co w konsekwencji uderza w fundamentalną zasadę godności ludzkiej.

Art. 32 Konstytucji RP jednoznacznie stanowi: "Wszyscy są wobec prawa równi. Wszyscy mają prawo do równego traktowania przez władze publiczne. Nikt nie może być dyskryminowany w życiu politycznym, społecznym lub gospodarczym z jakiejkolwiek przyczyny". Ta zasada ma kluczowe znaczenie dla zapewnienia sprawiedliwego traktowania wszystkich obywateli, niezależnie od ich cech czy sytuacji.

Systematyczne pomijanie dofinansowania usług tłumacza języka migowego lub tłumacza-przewodnika przez rady powiatów, podczas gdy inne potrzeby osób niepełnosprawnych są finansowane w znacznym stopniu, stanowi formę dyskryminacji ze względu na rodzaj niepełnosprawności. Nie jest to jedynie kwestia ogólnego braku funduszy, lecz problem nieproporcjonalnej alokacji środków, która systematycznie stawia w gorszej pozycji jedną grupę osób z niepełnosprawnościami w porównaniu do innych. Taka praktyka uniemożliwia osobom Głuchym i głuchoniewidomym równe traktowanie i pełne uczestnictwo w życiu społecznym i gospodarczym. Gdy osoby z innymi rodzajami niepełnosprawności otrzymują wsparcie finansowe na sprzęt rehabilitacyjny, turnusy czy likwidację barier architektonicznych, osoby Głuche i głuchoniewidome są pozbawione podstawowego narzędzia do komunikacji, co w istocie jest równoznaczne z pozbawieniem dostępu do wielu fundamentalnych usług i możliwości życiowych. Jest to jawne naruszenie zasady równego traktowania przez władze publiczne.

Art. 69 Konstytucji RP precyzuje: "Osobom niepełnosprawnym władze publiczne udzielają, zgodnie z ustawą, pomocy w zabezpieczaniu egzystencji, przysposobieniu do pracy oraz komunikacji społecznej". Chociaż przepis ten formułuje zasadę polityki państwa, a nie bezpośrednie prawo podmiotowe, wyraźnie wskazuje na określone obowiązki leżące po stronie władz publicznych w zakresie zapewnienia "komunikacji społecznej".

Usługi tłumacza języka migowego są fundamentalnym narzędziem realizacji tego konstytucyjnego obowiązku dla osób Głuchych i głuchoniewidomych. Pomijanie ich finansowania przez powiaty jest sprzeczne z duchem i celem art. 69 Konstytucji. Systemowe niedofinansowanie tłumaczy oznacza, że państwo nie wywiązuje się z nałożonego na nie konstytucyjnie obowiązku zapewnienia odpowiednich warunków komunikacji społecznej. Jest to nie tylko uchybienie ustawowe, ale także konstytucyjne zaniedbanie, które wymaga pilnej korekty legislacyjnej. Brak możliwości swobodnej komunikacji w codziennych sprawach życiowych, takich jak kontakty z urzędami, służbą zdrowia czy rynkiem pracy, bezpośrednio podważa zdolność osób z niepełnosprawnościami słuchu do pełnego uczestnictwa w życiu społecznym, co jest sprzeczne z wyraźnym mandatem Konstytucji.

Polska, ratyfikując Konwencję o prawach osób niepełnosprawnych (CRPD) z dnia 13 grudnia 2006 r., zobowiązała się do popierania, ochrony i zapewniania pełnego i równego korzystania z praw człowieka i podstawowych wolności przez wszystkie osoby niepełnosprawne. Konwencja ta stanowi kompleksowy międzynarodowy instrument prawny, który wykracza poza kwestię fizycznego dostępu, obejmując również dostęp do informacji i komunikacji. Systematyczne pomijanie finansowania usług tłumacza języka migowego przez powiaty narusza szereg kluczowych artykułów CRPD:

- **Art. 9 (Dostępność):** Konwencja nakłada na państwa obowiązek zapewnienia osobom z niepełnosprawnościami dostępu do różnych usług, w tym do informacji i komunikacji w formach dostępnych. Brak dofinansowania usług tłumacza języka migowego bezpośrednio narusza zasadę dostępności, ponieważ bez nich komunikacja jest niemożliwa. Dostępność nie ogranicza się do barier architektonicznych, ale obejmuje także bariery informacyjno-komunikacyjne, których usunięcie jest niemożliwe bez odpowiedniego wsparcia tłumaczeniowego.

- **Art. 19 (Niezależne życie i włączenie do społeczności):** Zobowiązuje państwa do zapewnienia, aby usługi i urządzenia dla ogółu ludności były dostępne dla osób niepełnosprawnych na zasadzie równości. Niemożność skorzystania z tłumacza w codziennych, ważnych sprawach życiowych, takich jak wizyta u psychologa, załatwianie pogrzebu, kupno mieszkania, zaciągnięcie kredytu, czy porada prawna, uniemożliwia niezależne życie i pełne włączenie w społeczność. Brak wsparcia w tych obszarach zmusza osoby Głuche do zależności od innych, co jest sprzeczne z celem Konwencji, jakim jest promowanie autonomii i samodzielności.
- **Art. 21 (Wolność wypowiadania się i wyrażania opinii oraz dostęp do informacji):** Konwencja wyraźnie uznaje i popiera korzystanie z języków migowych. Brak finansowania tłumaczy języka migowego stanowi bezpośrednie ograniczenie wolności wypowiadania się i dostępu do informacji dla osób Głuchych i głuchoniewidomych. Co więcej, Konwencja podkreśla wspieranie tożsamości kulturowej i językowej osób niesłyszących, w tym języków migowych i kultury osób niesłyszących. Polski Język Migowy (PJM) jest pierwszym językiem dla około 50 tysięcy osób w Polsce i stanowi ich tożsamość kulturową i językową. Odmowa finansowania dostępu do tego języka w kluczowych sytuacjach życiowych jest nie tylko barierą komunikacyjną, ale także kulturową, naruszającą prawo do zachowania własnej tożsamości.
- **Art. 28 (Odpowiedni poziom życia i ochrona socjalna):** Konwencja gwarantuje prawo osób niepełnosprawnych do ochrony socjalnej bez dyskryminacji. Brak dostępu do tłumacza w sytuacjach związanych z zabezpieczeniem egzystencji (np. rozmowa o pracę, zaciągnięcie kredytu) narusza to prawo, ponieważ utrudnia dostęp do podstawowych usług i możliwości ekonomicznych, które są niezbędne do osiągnięcia odpowiedniego poziomu życia.

Ratyfikacja CRPD przez Polskę implikuje zobowiązanie do skutecznego wdrożenia jej przepisów, a nie tylko ich symbolicznego uznania. Obecne praktyki uznaniowego finansowania są w istocie naruszeniem międzynarodowych zobowiązań państwa.

Polski system prawny, poza Konstytucją i CRPD, zawiera szereg innych aktów prawnych, które wzmacniają zasadę równości i niedyskryminacji. Ustawa z dnia 3 grudnia 2010 r. o wdrożeniu niektórych przepisów Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania oraz Strategia na rzecz osób z niepełnosprawnościami 2021-2030 jasno podkreślają zasadę równości szans i niedyskryminacji. Te akty prawne stanowią dodatkowe podstawy dla argumentacji za koniecznością zapewnienia równego dostępu do usług komunikacyjnych.

Fakt, że zasada równości szans i niedyskryminacji jest jedną z naczelnych zasad horyzontalnych Unii Europejskiej, której propagowanie ma na celu zapobieganie wszelkim formom dyskryminacji, dodatkowo wzmacnia argumentację za zmianą obecnych praktyk. Problem niedofinansowania usług tłumacza języka migowego nie jest więc odosobnionym przypadkiem, ale elementem szerszego kontekstu, który wskazuje na potrzebę spójnego i kompleksowego podejścia do zapewnienia równości dla wszystkich osób z niepełnosprawnościami.

Praktyka alokacji środków PFRON przez rady powiatów, pomimo teoretycznej możliwości finansowania usług tłumacza języka migowego, ujawnia systemowy problem, który prowadzi do dyskryminacji osób Głuchych i głuchoniewidomych.

Zgodnie z art. 35a ust. 3 u.r.z., rada powiatu w formie uchwały określa zadania, na które przeznacza środki PFRON. Przepis ten jest interpretowany jako swoboda w dostosowywaniu wydatków do lokalnych potrzeb i innych źródeł pomocy. Uzasadnieniem dla takiej swobody jest założenie, że lokalne władze najlepiej znają specyfikę i potrzeby swoich mieszkańców.

Jednakże, jak wskazuje Najwyższa Izba Kontroli (NIK), ta swoboda nie zwalnia PFRON i Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych z nadzorowania celowości i efektywności wykorzystania tych środków. NIK w swoich raportach podkreśla, że obecny system, w którym rady powiatów decydują o alokacji funduszy, "nie zapewnia w wystarczającym stopniu efektywnego zaspokajania potrzeb osób niepełnosprawnych na szczeblu lokalnym".

Co więcej, NIK zauważa, że znaczna część wydatków trafia do Warsztatów Terapii Zajęciowej (WTZ), które charakteryzują się "niską efektywnością rehabilitacyjną".

Te ustalenia NIK są kluczowe, ponieważ stanowią autorytatywne, niezależne potwierdzenie, że dyskrecjonalna władza przyznana powiatom (art. 35a ust. 3) prowadzi do nieefektywnych rezultatów i niezaspokojenia potrzeb osób z niepełnosprawnościami.

W sytuacji, gdy znaczne środki są kierowane na programy o wątpliwej efektywności rehabilitacyjnej, a jednocześnie pomijane są fundamentalne usługi komunikacyjne, system alokacji środków PFRON jawi się jako wadliwy i wymagający pilnej interwencji.

Odpowiedzialność za wykorzystanie środków przekazywanych według algorytmu nie spoczywa wyłącznie na samorządach powiatowych; PFRON i Pełnomocnik Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych również ponoszą odpowiedzialność za nadzór nad ich celowością.

Przykłady Uchwał Rad Powiatów i Alokacja Środków PFRON na Usługi Tłumacza Języka Migowego/Likwidację Barier w Komunikowaniu się (2024-2025)

Poniżej przedstawiamy wybrane przykłady uchwał rad powiatów, ilustrujące problem pomijania lub symbolicznego finansowania usług tłumacza języka migowego oraz likwidacji barier w komunikowaniu się, w kontraście do alokacji środków na inne zadania.

Dane te pochodzą z analizy udostępnionych uchwał i potwierdzają systemowy charakter problemu.

1) **Uchwała nr LXXXV/621/2023 Rady Powiatu Białostockiego z dnia 28 grudnia 2023 r. w sprawie określenia zadań, na które przeznacza się środki Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych w 2024 roku.**
2) ***UCHWAŁA NR VII/.../2024 RADY POWIATU W OLEŚNIE z dnia 30 grudnia 2024 r. w sprawie określenia zadań z zakresu rehabilitacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych, które finansowane będą z zaliczki przekazanej przez Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych dla Powiatu Oleskiego w 2025 roku.***
3) ***UCHWAŁA NR VII/60/2024 RADY POWIATU KĘDZIERZYŃSKO-KOZIELSKIEGO z dnia 26 listopada 2024 r.w sprawie określenia zadań powiatu z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej, które finansowane będą z zaliczki przekazanej ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych w 2025 r.***
4) ***Uchwała Rady Nr LXII/379/24 w sprawie określenia zadań i wysokości środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych przeznaczonych na realizację tych zadań w Powiecie Świeckim w 2024 roku.***
5) ***UCHWAŁA NR 520/LXVII/2024 RADY POWIATU NOWOTARSKIEGO z dnia 20 marca 2024 r. w sprawie podziału środków finansowych przyznanych przez Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych na realizację poszczególnych zadań z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych w 2024 roku.***
6) ***UCHWAŁA NR LV/371/2024 RADY POWIATU W KOŁOBRZEGU z dnia 7 marca 2024 r. w sprawie określenia zadań, na które przeznacza się środki Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych na 2024 rok.***

Analiza powyższych przykładów ujawnia powtarzający się schemat zerowego lub symbolicznego finansowania usług tłumacza języka migowego w wielu powiatach, pomimo znacznych alokacji na inne potrzeby osób niepełnosprawnych. W Powiecie Białostockim, środki na tłumaczy zostały pominięte z uzasadnieniem "braku zapotrzebowania", co jest szczególnie niepokojące. Taka argumentacja może świadczyć o braku świadomości rzeczywistych potrzeb lub braku proaktywnego podejścia do identyfikacji zapotrzebowania, co w efekcie prowadzi do samorealizującej się przepowiedni braku usług. Jeśli nie ma finansowania, nie ma usług, a jeśli nie ma usług, "nie ma zapotrzebowania", bo osoby niepełnosprawne nie mogą z nich skorzystać.

W Powiecie Kędzierzyńsko-Kozielskim i Nowotarskim również nie przewidziano żadnych środków na usługi tłumacza języka migowego, podobnie jak na likwidację barier w komunikowaniu się w Kędzierzyńsku-Kozielskim. Powiat Kołobrzeski przeznaczył na tłumaczy jedynie symboliczną kwotę 200 zł, co jest sumą całkowicie nieadekwatną do rzeczywistych potrzeb osób Głuchych i głuchoniewidomych, biorąc pod uwagę, że dofinansowanie usług tłumacza języka migowego lub tłumacza-przewodnika nie może być wyższe niż 2% przeciętnego wynagrodzenia za godzinę jej świadczenia. Oznacza to, że 200 zł wystarczyłoby na zaledwie kilka godzin pracy tłumacza rocznie, co jest rażąco niewystarczające.

Ten powtarzający się wzorzec braku lub znikomego finansowania usług tłumaczy, w kontraście do znaczących kwot przeznaczanych na inne cele (np. miliony złotych na WTZ, setki tysięcy na turnusy czy przedmioty ortopedyczne), wskazuje na systemową dysfunkcję w priorytetyzacji fundamentalnych potrzeb komunikacyjnych osób Głuchych i głuchoniewidomych. Jest to wyraźny przykład dyskryminacji de facto, gdzie jedna grupa osób z niepełnosprawnościami jest systematycznie pomijana w alokacji środków publicznych.

W Polsce jest wiele powiatów, które w swoich uchwałach dotyczących określenia zadań, na które przeznaczone są środki Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, nie uwzględniają dofinansowania usług tłumacza języka migowego ani likwidacji barier w komunikowaniu się.

W świetle przedstawionych argumentów prawnych i analizy praktyk powiatów, staje się jasne, że obecny stan rzeczy jest nie do utrzymania i wymaga pilnej interwencji legislacyjnej.

Warto podkreślić, że Najwyższa Izba Kontroli (NIK) wskazuje na potrzebę analizy struktury wydatków, z uwagi na "niską efektywność rehabilitacyjną" WTZ. Ta obserwacja NIK dostarcza mocnego argumentu porównawczego. Jeżeli programy o niższej efektywności rehabilitacyjnej otrzymują znaczące finansowanie, to tym bardziej fundamentalne usługi komunikacyjne, bez których osoby Głuche i głuchoniewidome są wykluczone z życia społecznego, powinny być obligatoryjnie finansowane. Kontrast ten, między hojnym finansowaniem innych potrzeb a pomijaniem lub symbolicznym traktowaniem usług tłumacza języka migowego, jest jaskrawym przykładem dyskryminacji pośredniej wobec osób Głuchych i głuchoniewidomych. Ich fundamentalne prawo do komunikacji jest de facto depriorytetyzowane, co jest sprzeczne z zasadą równości i niedyskryminacji. Taka alokacja środków nie tylko jest niesprawiedliwa, ale także nieoptymalna z punktu widzenia całościowych celów rehabilitacji osób niepełnosprawnych.

Dostęp do tłumacza języka migowego lub tłumacza-przewodnika jest absolutnie niezbędny dla osób Głuchych i głuchoniewidomych do samodzielnego funkcjonowania i pełnej realizacji ich praw. Bez tego wsparcia, osoby te napotykają na ogromne bariery w załatwianiu spraw urzędowych, dostępie do edukacji, poszukiwaniu zatrudnienia, korzystaniu z opieki zdrowotnej, uczestnictwie w życiu kulturalnym i rekreacyjnym, a także w dostępie do wymiaru sprawiedliwości. Obecna sytuacja, w której osoby Głuche często muszą samodzielnie pokrywać koszty tłumaczy, jest nieakceptowalna i stanowi poważne obciążenie finansowe.

Wobec powyższego, wnosimy o pilną zmianę art. 35a ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.

Proponujemy, aby zadanie polegające na dofinansowaniu usług tłumacza języka migowego lub tłumacza-przewodnika (art. 35a ust. 1 pkt 7 lit. f) stało się obligatoryjne dla powiatów przy rozdzielaniu środków pochodzących z PFRON, bez możliwości jego pominięcia w uchwałach rad powiatów.

Proponowana zmiana mogłaby zostać zrealizowana poprzez dodanie do art. 35a ust. 3 u.r.z. zapisu wyłączającego możliwość pominięcia zadania, o którym mowa w art. 35a ust. 1 pkt 7 lit. f, przy określaniu zadań finansowanych ze środków PFRON.

Alternatywnie, można by wprowadzić minimalny procent środków PFRON, który musi być przeznaczony na to zadanie, aby zapewnić adekwatne finansowanie.

Taka precyzyjna interwencja legislacyjna jest niezbędna, aby przekształcić obecną dyskrecjonalność w obowiązek, zapewniając tym samym stabilne i przewidywalne finansowanie kluczowych usług komunikacyjnych. Uczynienie tego zadania obligatoryjnym przeniesie odpowiedzialność z uznaniowych decyzji lokalnych na z góry określony standard krajowy, co jest niezbędne dla zapewnienia równości i dostępności.

Obecna praktyka rad powiatów, polegająca na pomijaniu lub symbolicznym finansowaniu usług tłumacza języka migowego lub tłumacza-przewodnika ze środków PFRON, jest głęboko sprzeczna z fundamentalnymi zasadami Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Narusza ona godność człowieka (Art. 30 Konstytucji RP), zasadę równości i niedyskryminacji (Art. 32 Konstytucji RP), a także obowiązek państwa w zakresie pomocy w komunikacji społecznej (Art. 69 Konstytucji RP). Ponadto, jest to naruszenie przepisów Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, w szczególności w zakresie dostępności (Art. 9), niezależnego życia i włączenia do społeczności (Art. 19), wolności wypowiadania się i dostępu do informacji (Art. 21) oraz ochrony socjalnej (Art. 28).

Dyskrecjonalność w alokacji środków PFRON, potwierdzona również w analizach Najwyższej Izby Kontroli jako prowadząca do nieefektywnego zaspokajania potrzeb, prowadzi do realnej dyskryminacji osób Głuchych i głuchoniewidomych. Uniemożliwia im to pełne i równe uczestnictwo w życiu społecznym, zwłaszcza w kluczowych sferach prywatnych, które nie są objęte innymi regulacjami o dostępności.

W porównaniu do innych, często hojnie finansowanych, potrzeb osób niepełnosprawnych, brak adekwatnego wsparcia dla komunikacji migowej jest nieuzasadniony i wymaga natychmiastowej korekty legislacyjnej w celu zapewnienia sprawiedliwości i równości.

Reasumując, uprzejmie prosimy o pozytywne rozpatrzenie niniejszej petycji.

Zgodność z prawem Unii Europejskiej

Projektodawca oświadcza, iż przyjęcie proponowanych zmian nie spowoduje stanu niezgodności prawa krajowego z prawem wspólnotowym.

Wyrażamy zgodę na ujawnienie na stronie internetowej podmiotu rozpatrującego petycję lub urzędu go obsługującego danych osobowych podmiotu wnoszącego petycję.

Uprzejmie prosimy o pozytywne rozpatrzenie nin. petycji.

Z wyrazami szacunku,

Stanisław Porowski	mgr inż. Mariusz Nowak	mgr Daniel Kowalski
Prezes Zarządu	Sekretarz Zarządu	Dyrektor Zarządzający

Ministerstwo Rodziny,
Pracy i Polityki Społecznej

Biuro Pełnomocnika Rządu do Spraw
Osób Niepełnosprawnych
zastępca dyrektora
Andrzej Łosiewicz

BON-XI.055.3.2025
Warszawa, /elektroniczny znacznik czasu/

Pan
Stanisław Porowski
Prezes Zarządu
Polskiego Instytutu
Praw Głuchych

Szanowny Panie,

na podstawie art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 11 lipca 2014 r. o petycjach (Dz. U. z 2018 r. poz. 870), w związku z petycją w sprawie nowelizacji ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych poprzez wprowadzenie obowiązkowego dofinansowania usług tłumacza języka migowego lub tłumacza-przewodnika w ramach środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, proszę o przyjęcie poniższych informacji.

Zgodnie z ustawą z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2024 r. poz. 107, z późn. zm.) powiat wykonuje określone innymi ustawami zadania publiczne o charakterze ponadgminnym w zakresie m.in. wspierania osób niepełnosprawnych. Ponadto, zgodnie z art. 35a ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2025 r. poz. 913) do zadań powiatu należy m.in. podejmowanie działań dotyczących rozwiązywania problemów osób niepełnosprawnych. Zakres tych zadań oraz sposób ich realizacji definiuje samorząd powiatowy (art. 35a ust. 1 pkt 1 ww. ustawy).

W obszarze wspierania osób niepełnosprawnych mieszczą się zadania z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej określone przepisem art. 35a ustawy o rehabilitacji (...). Zadania te, (nałożone na powiat aktem prawnym rangi ustawowej) realizowane są przy współudziale środków własnych będących w dyspozycji powiatów, a środki PFRON, które samorządy powiatowe otrzymują według algorytmu, mają charakter wspierający te zadania.

Pragnę zauważyć, że decyzję o przeznaczeniu środków PFRON na określone zadania podejmuje w formie uchwały rada powiatu [(art. 35a ust. 3 ustawy o rehabilitacji (...)], która dokonując określonych rozstrzygnięć powinna uwzględniać zapisy powiatowego programu działań na rzecz osób niepełnosprawnych, jak i aktualne, zidentyfikowane potrzeby niepełnosprawnych mieszkańców powiatu.

Jednocześnie informuję, iż w bieżącym roku Biuro Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych rozpoczęło realizację projektu „Centrum Komunikacji dla Osób z Niepełnosprawnościami". Partnerami w projekcie są Polski Związek Głuchych z siedzibą w Warszawie oraz Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelektualną z siedzibą w Warszawie.

Celem projektu jest zapewnienie usług w zakresie bieżącego komunikowania się osób z niepełnosprawnościami, o których mowa w Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych, potrzebujących wsparcia w komunikowaniu się. Działania podejmowane w ramach projektu będą uwzględniały w szczególności osoby z niepełnosprawnościami narządu słuchu, mowy i wzroku, niepełnosprawnością intelektualną, z problemami zdrowia psychicznego i spektrum autyzmu, posługujących się PJM, SKOGN, korzystających z transkrypcji mowy na tekst, alternatywnych i augmentatywnych sposobów komunikacji (AAC) oraz ETR.

Utworzenie Centrum Komunikacji ma docelowo uprościć i usprawnić dostępność do usług m.in. tłumaczy/tłumaczek PJM pozwalając osobom Głuchym samodzielnie zdecydować o możliwości skorzystaniu z usług tłumacza, niezależnie od sytuacji, nawet gdy kontaktują się z instytucją publiczną, która na mocy ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnieniu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, ma obowiązek zapewnić dostęp do usługi tłumacza.

Usługi realizowane w ramach centrum będą w sposób zdalny (aplikacja z dostępem do zdalnej usługi tłumacza/tłumaczki PJM) oraz stacjonarnie (przede wszystkim w regionalnych punktach Centrum Komunikacji).

W ramach zadania 2: Utworzenie pionu Centrum Komunikacji odpowiadającego za zapewnienie usług komunikacyjnych i informacji osobom komunikującym się w PJM, za pomocą transkrypcji mowy, SKOGN, za pomocą alfabetu Braille'a, zaplanowano działania dot. m.in. szkoleń kadry tłumaczy/tłumaczek PJM w celu podniesienie i ujednolicenia umiejętności zgodnie z wypracowanymi standardami.

Pouczenie

Zgodnie z art. 13 ust. 2 ustawy o petycjach sposób załatwienia petycji nie może być przedmiotem skargi.

Z wyrazami szacunku
Andrzej Łosiewicz
zastępca dyrektora
Biura Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych
/-kwalifikowany podpis elektroniczny-/